

PARCURSUL ECONOMIC AL REPUBLICII MOLDOVA ÎN CEI 35 DE ANI DE INDEPENDENȚĂ: TRANSFORMĂRI, CRIZE ȘI PROGRESSE

STRATAN Alexandru¹, TIMUȘ Angela², POPA Viorica³, LUCASENCO Eugenia⁴, CEBAN Alexandru⁵,
IAȚIȘIN Tatiana⁶, BORDIAN Elena⁷

La 35 de ani de la proclamarea Independenței, Republica Moldova se află într-o etapă definitorie a evoluției sale economice și instituționale. Perioada anilor 1991-2026 a fost marcată de tranziția de la economia centralizată la economia de piață, de reconstrucția instituțiilor statului și de redefinirea mecanismelor economice, sociale și financiare.

Acest proces a fost complex și adesea dificil. Destrămarea sistemului economic sovietic, conflictul armat din 1992, hiperinflația și colapsul producției din anii '90 au fost urmate de perioade de redresare, dar și de noi șocuri: criza financiară globală, embargourile comerciale impuse de Federația Rusă, fraudă bancară din 2014–2015, pandemia de COVID-19 și criza energetică și inflaționistă generată de războiul din Ucraina⁸.

Aceste transformări sunt reflectate prin evoluția principalelor indicatori macroeconomici, în special a Produsul Intern Brut (PIB) și PIB-ului pe locuitor, care ne oferă cea mai relevantă imagine asupra dimensiunii economice și ai nivelului de dezvoltare⁹.

Datele prezentate în figura 1 permit evaluarea comparativă a parcursului Republicii Moldova în raport cu alte republici ex-sovietice – statele baltice (Estonia, Letonia și Lituania), în prezent membre ale Uniunii Europene, precum și Armenia și Georgia, state participante la Parteneriatul Estic. Evoluția PIB și a PIB per capita redate în figură evidențiază diferențele în ritmul de creștere economică și procesul de convergență înregistrate de aceste state și Republica Moldova în acești 35 de ani de independență.

¹ Academician AȘM, dr.hab, prof. univ., rector al ASEM, e-mail: stratan.alexandru@ase.md

² Dr., conferențiar cercet., Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM, e-mail: timus.angela@ase.md

³ Dr., Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM, e-mail: popa.viorica@ase.md

⁴ Dr., Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM, e-mail: lucasenco.eugenia@ase.md

⁵ Drd., Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM, e-mail: ceban.alexandru@ase.md

⁶ Dr., Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM, e-mail: iatishin.tatiana@

⁷ Director Biblioteca Republicană Tehnico-Științifică, Institutul Național de Cercetări Economice, ASEM, e-mail: bordian.elena@ase.md

⁸ STRATAN, Alexandru; Zinovia TOACĂ și Victoria FALA. Progresele reformării economiei moldovenești în vederea asigurării tranziției sale la economia de piață. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării* = Economic growth in the conditions of globalization: conferința internațională științifico-practică, ediția a 15-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău. Chișinău: INCE, 2022, vol. 1, pp. 160-174. Disponibil: <https://rses.ince.md/handle/123456789/1562>

⁹ CLICHICI, Dorina and Angela TIMUȘ. Republic of Moldova's Economic Restructuring and Growth Amidst European Integration Process. *Global Economic Observer*. 2025, vol. 13, no. 2, pp. 57-64. Disponibil: <https://econpapers.repec.org/article/ntuntugeo/vol13-iss2-57-64.htm>

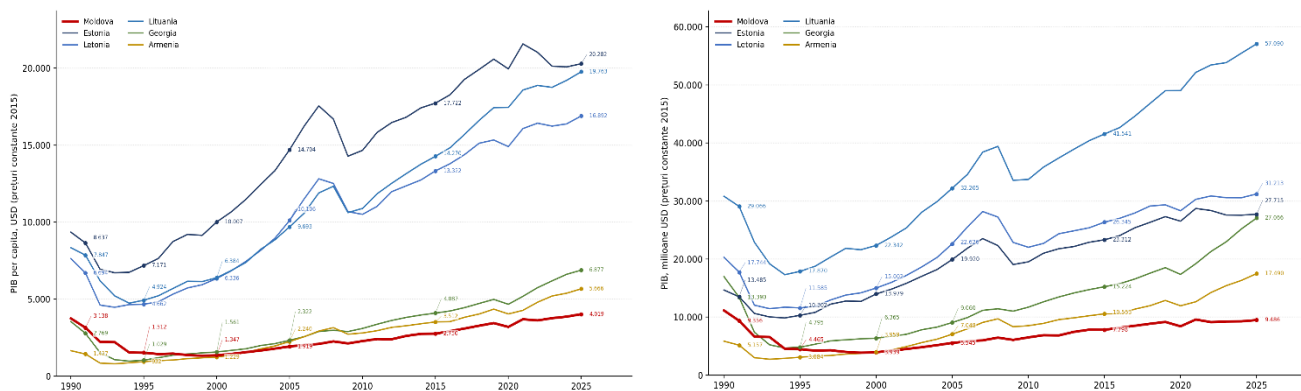

Figura 1. Evoluția PIB-ului și PIB per capita a Republicii Moldova, țărilor baltice, Georgiei și Armeniei, 1990-2025, în milioane USD, prețuri constante ale anului 2015

Sursă: World Bank, World Development Indicators, seria GDP (constant 2015 US\$).

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?end=2024&locations=MD&start=1990&view=chart>

Diagramele evidențiază traiectorii economice diferite ale celor șase state, deși toate au fost afectate de colapsul sistemului economic la începutul anilor '90. Republica Moldova a înregistrat cea mai amplă și îndelungată contracție economică, iar procesul de redresare a fost mai lent decât în cazul celorlalte economii analizate. Ca urmare, dimensiunea economiei și nivelul PIB pe cap de locuitor rămân la un nivel accelerat de creștere începând cu mijlocul anilor 2000.

O imagine mai cuprinzătoare asupra evoluției economiei Republicii Moldova este oferită de analiza dinamicii anuale a PIB-ului real în contextul principalelor crize și șocuri economice, financiare și geopolitice care au marcat perioada analizată. Corelarea acestor evenimente cu evoluția PIB-ului permite evaluarea rezilienței economiei, evidențiind atât amploarea impactului fiecărei crize, cât și capacitatea de redresare și reluare a creșterii economice. Rezultatele sunt ilustrate în Figura 2.

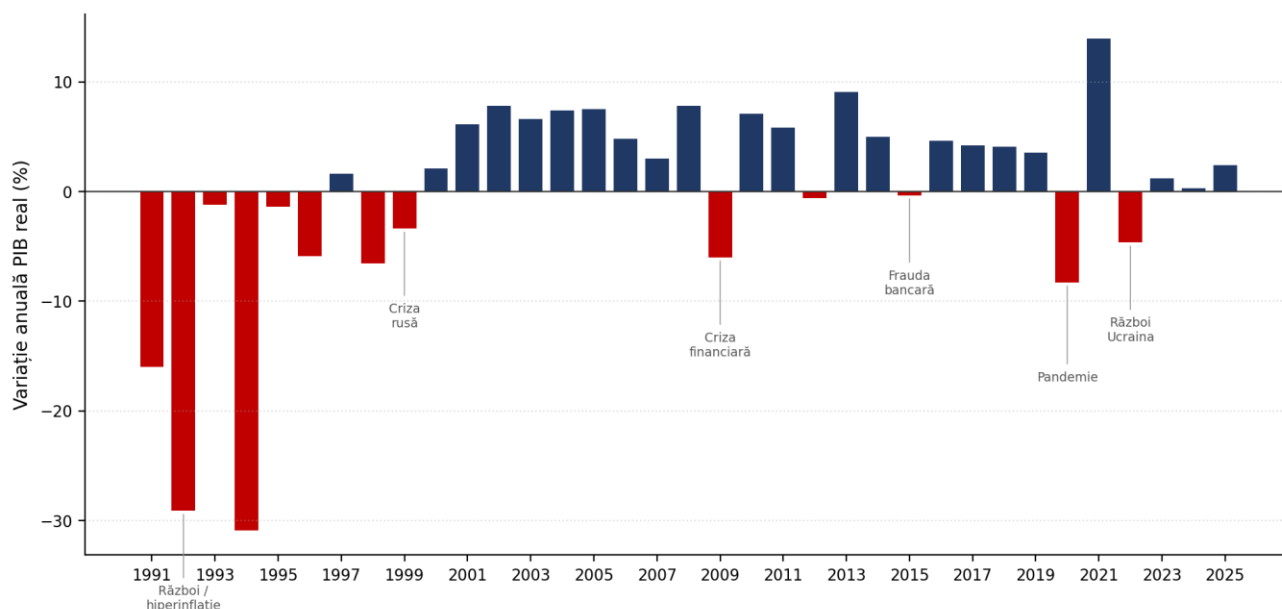

Figura 2. Evoluția PIB real al Republicii Moldova, 1991-2025

Sursă: World Bank, World Development Indicators, seria GDP growth (annual %)

<https://data.worldbank.org/indicator/NY.GDP.MKTP.KD?end=2024&locations=MD&start=1990&view=chart>

Deși traiectoria de dezvoltare a economiei Republicii Moldova a fost marcată de numeroase șocuri și perioade de instabilitate, procesul de transformare structurală și instituțională nu a fost întrerupt. Concomitent s-a realizat consolidarea capacității de redresare economică, au fost implementate reforme importante, care au contribuit la progrese semnificative în modernizarea cadrului macroeconomic și instituțional, precum și în aprofundarea integrării economice internaționale și europene.

Aceste transformări s-au realizat prin introducerea monedei naționale, dezvoltarea unui sistem bancar modern și consolidarea treptată a instituțiilor economiei de piață. Totodată, Republica Moldova și-a extins gradual participare la cooperarea economică internațională prin aderarea la principalele organizații și acorduri de cooperare economică. În primul deceniu de tranziție, Republica Moldova a devenit membră a Organizației Națiunilor Unite (1992), a Inițiativei Central-Europene (1996), a Acordului de Parteneriat și Cooperare cu Uniunea Europeană (1998) și a Organizației Cooperării Economice la Marea Neagră (1999), punând bazele extinderii cooperării economice și instituționale cu partenerii externi. Tot în această perioadă, Republica Moldova a fost inclusă în sistemul preferințelor comerciale autonome acordate de Uniunea Europeană, facilități care au fost extinse ulterior în mai multe etape.

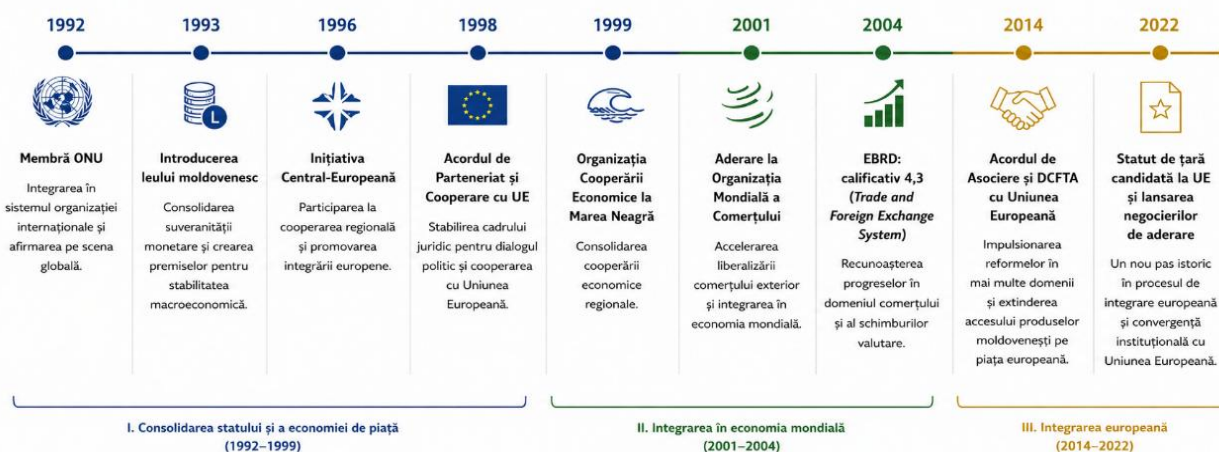

Figura 3. Repere ale consolidării instituționale și integrării economice internaționale a Republicii Moldova (1992-2022)

Sursă: STRATAN, Alexandru; Zinovia TOACĂ și Victoria FALA. Progresele reformării economiei moldovenești în vederea asigurării tranziției sale la economia de piață. În: *Creșterea economică în condițiile globalizării* = Economic growth in the conditions of globalization: conferința internațională științifico-practică, ediția a 15-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău. Chișinău: INCE, 2022, vol. 1, pp. 160-174. Disponibil: <https://rses.ince.md/handle/123456789/1562>

Un moment definitoriu l-a constituit aderarea la Organizația Mondială a Comerțului în anul 2001, care a accelerat liberalizarea comerțului exterior și integrarea economiei naționale în economia mondială¹⁰. Progresele realizate în acest domeniu au fost reflectate și în evaluările Băncii Europene pentru Reconstrucție și Dezvoltare¹¹, Republica Moldova obținând calificativul **4,3** pentru indicatorul privind sistemul comerțului și al schimburilor valutare (*Trade and Foreign Exchange System*).

O nouă etapă a transformărilor economice a fost marcată de semnarea, în anul 2014, a Acordului de Asociere și Acordul de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA) cu Uniunea Europeană. Aceste acorduri au impulsionat reformele în mai multe domenii¹², au extins accesul produselor moldovenești pe

¹⁰ STRATAN, Alexandru and Victoria FALA. National Competitiveness and the Role of Science. In: *Creșterea Economică în Condițiile Globalizării* = *Economic Growth in the Conditions of Globalization*: conferința internațională științifico-practică, ediția a 15-a, 15-16 octombrie 2021. Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău: INCE, 2022, vol. 1, pp. 11-18. Disponibil: <https://rses.ince.md/handle/123456789/1562>

¹¹ EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT. *Transition Report 2004: Infrastructure*. 2004, pp. 4-6. Disponibil: https://www.ebrd.com/content/dam/ebd_dxp/assets/pdfs/office-of-the-chief-economist/transition-report-archive/transition-report-2004/Transition-Report-2004-Infrastructure-English.pdf

¹² TOACĂ, Zinovia and Victoria FALA. FDI - Exports-GDP nexus in the Republic of Moldova. *Economia Contemporană*. 2022, vol. 7, nr. 4, pp. 193-204. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/199558

piața europeană¹³ și au accelerat armonizarea cadrului legislativ și instituțional cu standardele Uniunii Europene. Evoluția acestui proces a contribuit la consolidarea stabilității macroeconomice și a instituțiilor economiei de piață, culminând cu obținerea statutului de țară candidată la aderarea la Uniunea Europeană în anul 2022 și lansarea negocierilor de aderare.

În prezent, economia Republicii Moldova continuă să se confrunte cu vulnerabilități structurale importante. Dependența energetică, dezechilibrele comerciale, migrația forței de muncă și un model de creștere bazat preponderent pe consum continuă să limiteze potențialul de dezvoltare pe termen lung. Totodată, transformările economice din ultimele decenii au modificat semnificativ structura economiei naționale, reflectându-se în diminuarea contribuției agriculturii și industriei la formarea **produsului intern brut (PIB)** și extinderea sectorului serviciilor. Aceste schimbări reprezintă rezultatul procesului de tranziție către economia de piață, al reformelor structurale și al integrării treptate în economia europeană și vor fi analizate în continuare prin prisma principalelor sectoare ale economiei naționale.

Pentru a evidenția aceste transformări structurale, analizăm unul dintre cei mai relevanți indicatori – valoarea adăugată brută, reflectată prin contribuția fiecărui sector la crearea valorii în economie. Analiza dinamicii și a repartizării PIB pe ramuri de activitate oferă o imagine mai clară asupra modificărilor structurale produse în economia națională și permite evidențierea principalelor tendințe de modernizare și restructurare sectorială¹⁴.

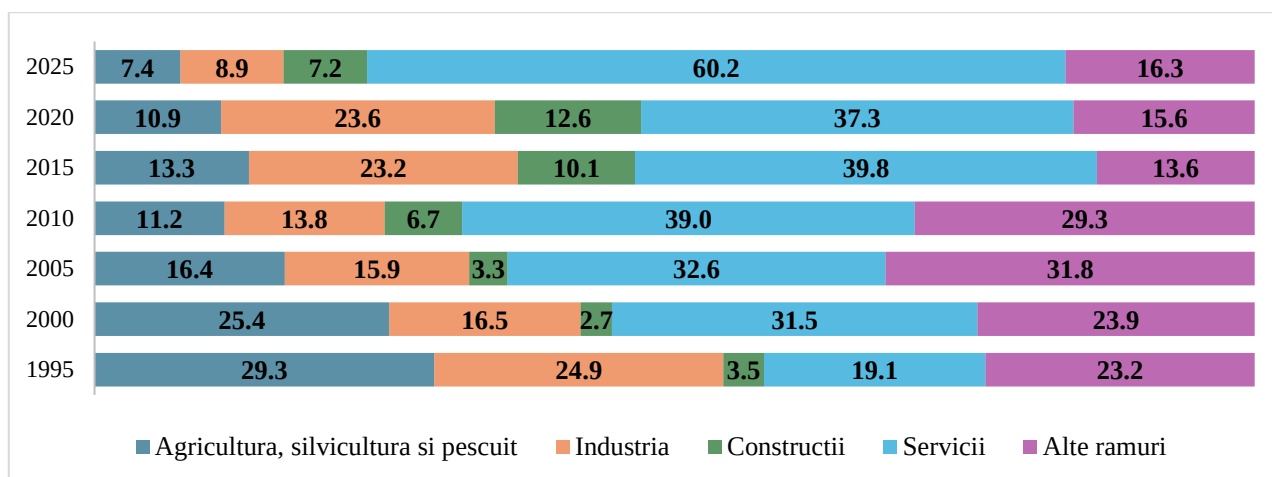

Figura 4. Evoluția structurii sectoriale a economiei Republicii Moldova, % din PIB¹⁵

Sursă: calculat în baza datelor BNS, pentru anul 2025 sunt date preliminare

Structura produsului intern brut din figura 4 evidențiază o transformare graduală a economiei Republicii Moldova către un model bazat predominant pe servicii. Ponderea agriculturii s-a redus până în 2025 cu 21,9 puncte procentuale față de 1995, iar cea a industriei cu 16,0 puncte procentuale, în timp ce sectorul serviciilor și-a consolidat poziția, devenind, către 2025, principalul generator de valoare adăugată.

¹³ STRATAN, Alexandru; Eugenia LUCASENCO and Alexandru CEBAN. Moldovan Agrifood Trade Potential in the Framework of DCFTA - A Path towards EU Accession. *Annales Universitatis Apulensis. Series Oeconomica*. 2023, vol. 25, no. 2, pp. 132-144. Disponibil: https://newoeconomica.uab.ro/up/AUASO/articles/moldovan_agrifood_trade_potential_in_the_framework_of_dcfta_-_a_path_towards_eu_accession-article-663b14a15b1.pdf

¹⁴ CLICHICI, Dorina; Angela TIMUȘ; Tatiana COVALSCHI; Nicu ȘARGU și Corina CHIRONACHI. *Provocări și politici economice în cadrul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova*. Institutul Național de Cercetări Economice, Academia de Studii Economice din Moldova, Institutul de Economie Mondială, Academia Română. Chișinău: SEP ASEM, 2026. 245 p. Disponibil: <https://doi.org/10.36004/nier.ccd.2026.ieurm>

¹⁵ Pentru anul 2025 datele au fost calculate în baza informațiilor preliminare furnizate de BNS. BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Produsul intern brut în trimestrul IV și anul 2025*. 2026, 11 martie. Disponibil: https://statistica.gov.md/ro/produsul-intern-brut-in-trimestrul-iv-si-anul-2025-9497_62357.html

Agricultura

Agricultura rămâne un sector fundamental al economiei naționale, aflat însă într-un proces lent de restructurare. **Ponderea agriculturii în PIB s-a redus de la 29,3% în 1995 la doar 7,3% în 2024¹⁶**, dar se menține semnificativ peste nivelul înregistrat în România (2,8%), Lituania (2,4%), Letonia (3,9%) sau Polonia (2,5%). Republica Moldova își păstrează statutul de exportator regional important de floarea-soarelui, vin, fructe și nuci, iar produsele agroalimentare reprezintă 40–50% din exportul total de mărfuri, pe fondul unei reorientări clare a piețelor de desfacere dinspre est către Uniunea Europeană, în special România, Italia și Germania.

Sectorul rămâne însă vulnerabil la fenomenele meteorologice extreme, pe fondul infrastructurii insuficiente de irigații și al nivelului redus de tehnologizare a exploatațiilor agricole. Totodată, industria alimentară – cel mai important segment al industriei prelucrătoare, cu o producție de 24,6 miliarde lei în 2024 – continuă să depindă în mare măsură de materia primă agricolă autohtonă, fiind astfel expusă acelorași riscuri climatice. În acest context, majorarea sprijinului guvernamental, care a ajuns la 1,9 miliarde lei în 2025, este orientată spre modernizarea sistemelor de irigații, dezvoltarea capacităților de procesare și consolidarea lanțurilor valorice integrate, în concordanță cu obiectivele procesului de aderare la Uniunea Europeană.

Accesează sursa:

LUCASENCO Eugenia. Transformation of the food industry in the Republic of Moldova: trends, challenges and prospects. In: *Agriculture and rural economy between tradition, innovation and sustainability: International Symposium Agriculture Economy and Rural Development –Trends and Challenges*, 16 th edition, november 2025, Bucharest, Romania. Bucharest: ICEARD, 2025. Pp.35 - 42. Disponibil: <https://symposium.iceadr.ro/wp-content/uploads/2023/03/ICEADR-Vol.16-2025-engleza-final-1.pdf#page=35.00>

Industria și construcțiile

Similar, industria și construcțiile își reduce semnificativ contribuția la dezvoltarea economiei naționale pe parcursul celor 35 de ani de independență. Ponderea sectorului în PIB a scăzut de la aproximativ 28,4% în 1995¹⁷ până la intervalul relativ de 16,9% către 2024, situându-se sub nivelul înregistrat în statele baltice (18,7–22,1%) și în România (25,3%). Această evoluție reflectă un proces mai lent de modernizare industrială și de dezvoltare a activităților cu valoare adăugată ridicată.

Industria prelucrătoare rămâne net predominantă - 83,4% din producția industrială în 2024. Printre provocările persistente se numără baza industrială redusă, emigrarea forței de muncă calificate, piața internă mică și infrastructura învechită, dar reorientarea comercială reușită spre UE și dezvoltarea zonelor economice libere oferă semnale, în 2025, ale unui posibil punct de cotitură.

Accesează sursa:

STRATAN, Alexandru; Angela TIMUȘ; Olga TIMOFEI (coordonatori); Ecaterina HEGHEA; Alexandru CEBAN; Olga TIMOFEI; Viorica POPA; Stela CIOBU; Tatiana IAȚIȘIN; Alexandra NOVAC; Tatiana COLESNICOVA; Mihai CIOBANU și Zinovia TOACĂ. *Tendințe în Economia Moldovei*. Academia de Studii Economice din Moldova, Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău, 2026, nr. 54 (sem. II, 2025). 80 p. Disponibil: https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/MET_54-2026-sem-II-2025.pdf

¹⁶ Sunt reflectate datele anului 2024 pentru comparație între alte state

¹⁷ BANCA MONDIALĂ. *Date deschise ale Băncii Mondiale*. Baza de date. 2026. Disponibil: <https://data.worldbank.org>

Comerțul exterior

Comerțul exterior reflectă una dintre cele mai importante transformări din perioada independenței: ponderea CSI în exporturi a scăzut de la 69,6% (1997) la doar 5,9% (2025), în timp ce Uniunea Europeană a ajuns să absoarbă 67,5% din exportul total, proces accelerat de embargourile comerciale impuse de Federația Rusă și consolidat ulterior prin implementarea Acordului de Asociere și a Zonei de Liber Schimb Aprofundat și Cuprinzător (DCFTA). România s-a poziționat ca prim partener comercial în exporturi, urmată de Italia, Ucraina, Federația Rusă și Germania.

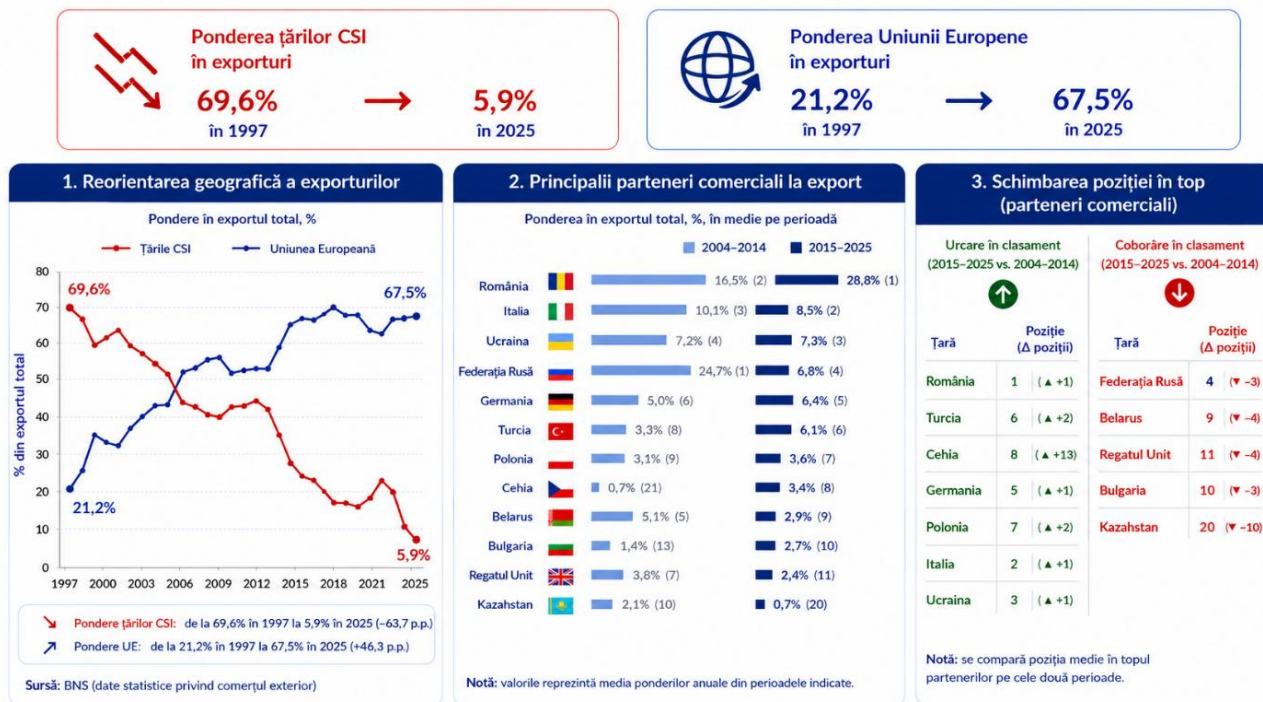
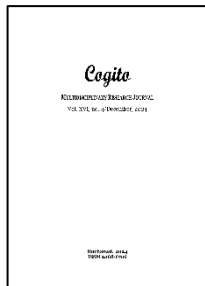

Figura 5. Structura exportului pe grupe de țări și principalii parteneri ai Republicii Moldova, 1997-2025 (%).

Sursă: BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Statistica economică. Comerțul exterior pe indicatori, grupe de țări și ani.* Tabelul ext010100 extras 23.07.2026. 2026. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_21%20EXT/?rxid=a82a5339-e927-4a0f-9095-872defa3197d

Această reorientare geografică nu a fost însă însoțită de o echilibrare structurală a comerțului exterior. În perioada 1997–2025, exporturile Republicii Moldova au crescut de 4,3 ori (de la 874,1 la 3.780,9 milioane USD), în timp ce importurile s-au majorat de 9,3 ori (de la 1.171,3 la 10.916,5 milioane USD). Ca urmare, deficitul comercial s-a adâncit, iar gradul de acoperire a importurilor prin exporturi s-a redus de la 74,6% la 34,6%, ceea ce reflectă persistența unei economii dependente de importuri și cu o capacitate încă limitată de a genera exporturi cu valoare adăugată ridicată.

Anul 2025 aduce primul semnal favorabil care ar putea marca un punct de cotitură: pentru prima dată după 2013, exporturile au înregistrat o creștere mai rapidă decât importurile (+9,97% față de +7,01%, în volum real). Această inversare a tendinței care a alimentat adâncirea continuă a deficitului comercial în ultimul deceniu reprezintă un semnal încurajator, deși încă fragil, a cărui confirmare depinde de menținerea acestei evoluții în anii următori.

Accesează sursa:

TOACĂ, Zinaida, IATISIN, Tatiana, COLESNICOVA Tatiana. Evolution of Moldovan foreign trade in the context of european integration. *Cogito. Multidisciplinary Research Journal*. 2024, Vol. XVI, no. 4, pp. 154-175. Disponibil: https://cogito.ucdc.ro/COGITOno.4_pentru%20BT.pdf#page=154

Remitențe

Remitențele își mențin un rol dominant în economia națională pe parcursul celor 35 de ani de independență, deși cu o tendință de diminuare relativă în ultimul deceniu. Ponderea remitențelor în PIB a crescut de la niveluri marginale la începutul tranziției până la un vârf de 30% în perioada 2005–2008, situându-se la 15,2% în 2019 (1,8 mld. USD)¹⁸.

Consumul privat rămâne principalul canal prin care remitențele influențează economia: analizele econometrice (model VECM) arată că, pe termen lung, remitențele explică peste 42% din variația consumului privat și circa 15% din variația PIB-ului. Structura de utilizare a remitențelor rămâne însă orientată predominant spre consum: potrivit lui Prohnițchi și Lupusor¹⁹, aproximativ 58% din transferuri sunt cheltuite pe consum curent, 20% sunt economisite, iar 22% sunt direcționate spre investiții în capital uman (educație, sănătate). Investițiile propriu-zise în afaceri rămân marginale, doar 1,5% dintre respondenți le menționează ca destinație principală și 4,8% ca destinație secundară a remitențelor, deși 58,9% dintre beneficiari declară că ar dori să investească într-o afacere proprie dacă ar avea posibilitatea. Printre obstacolele persistente în redirecționarea remitențelor spre investiții antreprenoriale se numără neîncrederea în autorități, corupția, instabilitatea mediului de afaceri și birocrația excesivă, în ciuda unor programe guvernamentale dedicate (PARE „1+1”, ulterior PARE „1+2”).

Această dependență structurală de consum, mai degrabă decât de investiții productive, ridică semne de întrebare asupra sustenabilității pe termen lung a modelului de creștere bazat pe remitențe²⁰.

Accesează sursele:

TOACĂ, Z. Economic Development of the Republic of Moldova Based on Remittances. *Revista Economică*. 2021, vol. 73, nr. 3, pp. 186-199. Disponibil: <http://oldeconomice.ulbsibiu.ro/revista.economica/archive/73310toaca.pdf>

STRATAN, Alexandru; Marcel CHISTRUGA; Victoria CLIPA; Alexandru FALA and Viorica SEPTHELICI. *Development and side effects of remittances in the CIS countries: the case of Republic of Moldova. Carim east - consortium for applied research on international migration: CARIM-East Research Report 2013/25*. Badia Fiesolana, 2013. 46 p. Disponibil: <https://rses.ince.md/items/deb1036c-37f3-4727-b343-fae3c298c768>

¹⁸ TOACĂ, Z. Economic Development of the Republic of Moldova Based on Remittances. *Revista Economică*. 2021, vol. 73, nr. 3, pp. 186-199. Disponibil: <http://oldeconomice.ulbsibiu.ro/revista.economica/archive/73310toaca.pdf>

¹⁹ PROHNIȚCHI, V., & LUPUSOR, A. *Opțiuni privind valorificarea remitențelor și economiilor emigranților pentru dezvoltarea Republicii Moldova*. Chișinău, 2013. Disponibil: https://old.brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/studiul_privind_optiunile_remitentelor_in_republica_moldova_rom.pdf

²⁰ CLICHICI, Dorina; Angela TIMUȘ; Tatiana COVALSCHI; Nicu ȘARGU și Corina CHIRONACHI. *Provocări și politici economice în cadrul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova*. Institutul Național de Cercetări Economice, Academia de Studii Economice din Moldova, Institutul de Economie Mondială, Academia Română. Chișinău: SEP ASEM, 2026. p. 214. Disponibil: <https://doi.org/10.36004/nier.ccd.2026.ieurm>

Investițiile străine directe

Investițiile străine directe (ISD) au avut un rol important în susținerea procesului de modernizare economică și de integrare a Republicii Moldova în economia mondială. Evoluția fluxurilor de ISD (Figura 6) evidențiază însă un caracter pronunțat ciclic. După o perioadă de creștere accelerată, ISD au atins nivelul maxim în anul 2008, reprezentând aproximativ 12% din PIB. Ulterior, fluxurile investiționale s-au redus semnificativ și au devenit mult mai volatile, fără a mai reveni la nivelurile înregistrate înainte de criza financiară globală. În ultimul deceniu, investițiile străine directe s-au menținut, în general, sub nivelul de 3–4% din PIB, ceea ce indică un ritm mai moderat al acumulării de capital extern și o contribuție mai redusă a acestuia la susținerea creșterii economice.

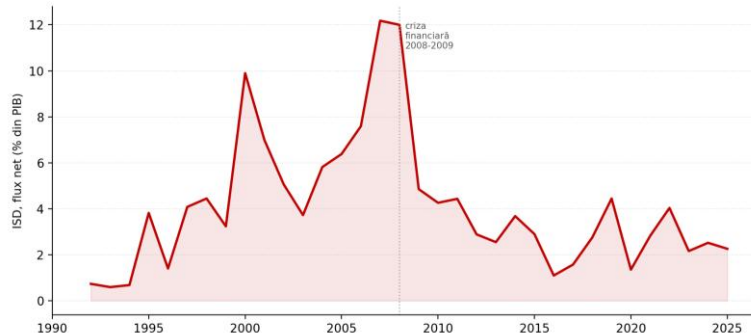

Figura 6. Investițiile străine directe nete, % din PIB, 1990-2025

Sursa: Calcule proprii pe baza World Bank, World Development Indicators (2025), seria BX.KLT.DINV.WD.GD.ZS (investiții străine directe, flux net, % din PIB).

Dincolo de schimbările structurale interne, întrebarea centrală pentru un bilanț la 35 de ani este: cât de aproape a ajuns Moldova de nivelul de trai european. Răspunsul, măsurat prin PIB pe cap de locuitor la paritatea puterii de cumpărare.

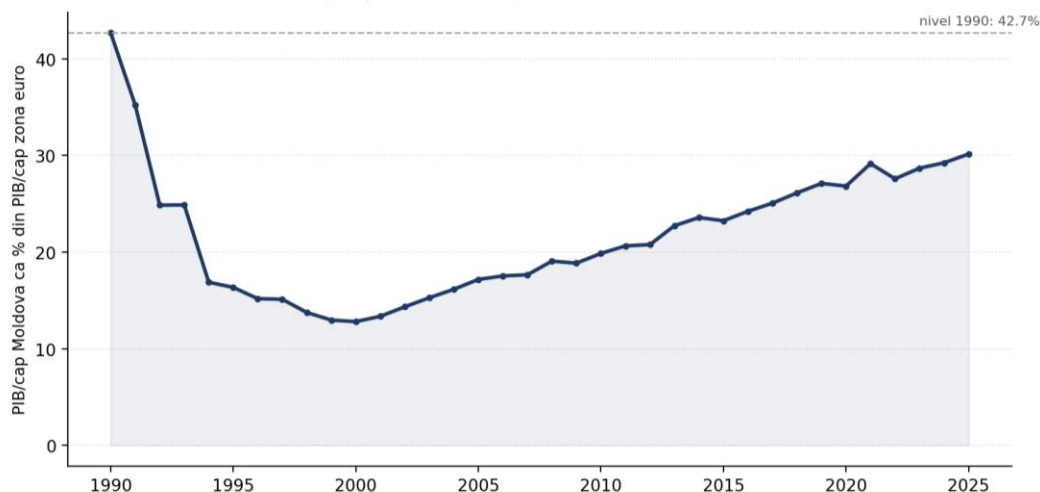

Figura 7. Convergența PIB per capita (PPC) cu zona euro, 1990-2025

Sursa: Calcule proprii pe baza World Bank, World Development Indicators (2025), seria NY.GDP.PCAP.PP.KD (PIB per capita, PPC, prețuri constante 2021).

În 1990, Moldova se afla la 42,7% din nivelul zonei euro, nivel distorsionat de prețurile administrate ale economiei planificate, dar totuși un punct de plecare. Colapsul tranziției a redus acest raport la 12,8% în anul 2000. Recuperarea a fost lentă și repetat întreruptă, iar abia în 2025 convergența a ajuns la 30,1% — sub nivelul relativ din 1990.

Sistemul bancar și finanțele publice – pilonii stabilității economice

Construirea unui sistem financiar modern a reprezentat una dintre cele mai importante transformări instituționale ale Republicii Moldova după proclamarea independenței. Înființarea Băncii Naționale a Moldovei în anul 1991 și introducerea leului moldovenesc în 1993 au creat premisele unei politici monetare independente și ale dezvoltării unui sistem bancar funcțional, iar reformarea administrației fiscale și modernizarea cadrului bugetar au pus bazele gestionării finanțelor publice într-o economie de piață.

Deși acest proces a fost marcat de perioade de instabilitate, inclusiv de criza bancară din 2014–2015, reformele implementate ulterior au consolidat supravegherea bancară, au armonizat cadrul de reglementare cu standardele Uniunii Europene și Basel III și au contribuit la restabilirea încrederii în sistemul financiar. Un nou pas în integrarea financiară europeană l-a constituit conectarea Republicii Moldova la Zona Unică de Plăți în Euro (SEPA), în anul 2025.

Evoluția sistemului financiar și a finanțelor publice ale Republicii Moldova

Indicatori selecționați în anii 1999, 2010 și 2025

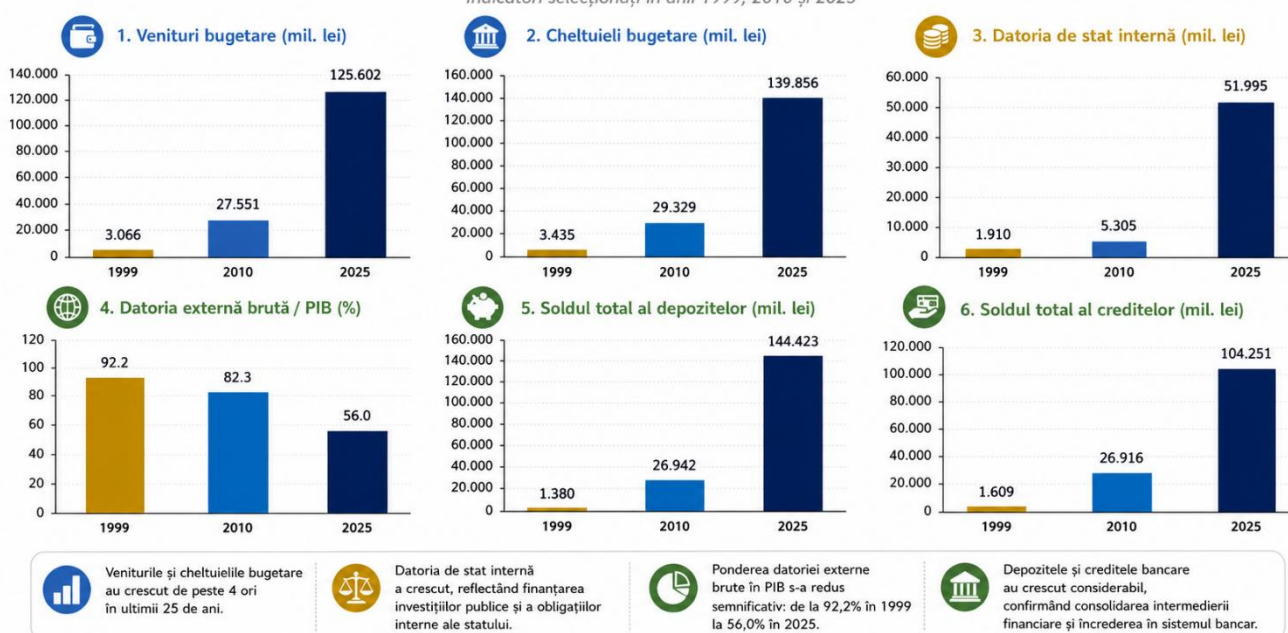

Figura 8. Evoluția principalilor indicatori financiari

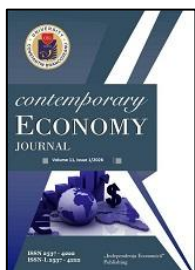
Sursa: Banca Națională a Moldovei; Ministerul Finanțelor: date pentru anul 2025

Transformările sunt reflectate și de evoluția principalilor indicatori financiari (Figura 8). În ultimele două decenii, veniturile și cheltuielile bugetare au crescut de peste 40 de ori în termeni nominali (de la 3,1 mlrd. lei la 125,6 mlrd. lei, respectiv de la 3,4 mlrd. lei la 139,9 mlrd lei), sau de peste 4 ori în termeni reali, ceea ce evidențiază extinderea capacității financiare a statului și creșterea rolului acestuia în susținerea dezvoltării economice. Deși volumul datoriei publice și al deficitului bugetar a crescut odată cu extinderea investițiilor publice și gestionarea crizelor succesive, ponderea datoriei externe brute în PIB s-a redus semnificativ, de la 92,2% în 1999 la 56,0% în 2025, față de începutul perioadei analizate, ceea ce reflectă o îmbunătățire a sustenabilității financiare și o capacitate mai bună de gestionare a obligațiilor externe²¹.

²¹ STRATAN, Alexandru; Angela TIMUȘ; Olga TIMOFEI (coordonatori); Ecaterina HEGHEA; Alexandru CEBAN; Olga TIMOFEI; Viorica POPA; Stela CIOBU; Tatiana IAȚIȘIN; Alexandra NOVAC; Tatiana COLESNICOVA; Mihai CIOBANU și Zinovia TOACĂ. *Tendințe în Economia Moldovei*. Academia de Studii Economice din Moldova, Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău, 2026, nr. 54 (sem. II, 2025). 80 p. Disponibil: https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/MET_54-2026-sem-II-2025.pdf

În același timp, soldul creditelor și al depozitelor bancare a înregistrat o creștere accelerată, confirmând consolidarea intermedierei financiare și sporirea încrederii populației și a mediului de afaceri în sistemul bancar.

În ansamblu, evoluția sistemului bancar și a finanțelor publice demonstrează că Republica Moldova a reușit să construiască instituțiile financiare solide și să le consolideze în pofida numeroaselor șocuri economice și geopolitice. Aceste progrese reprezintă un element esențial al rezilienței economice²² și al procesului de integrare europeană.

Accesează sursa:

POPA, V. (2026). Sustenabilitatea finanțelor publice în Republica Moldova în contextul rezilienței economice. *Revista Economia Contemporană*, 11(1), 85–93. Disponibil: http://www.revec.ro/images/images_site/articole/article_6f3229a830a73cdb7839027a74d08571.pdf

La 35 de ani de independență, Republica Moldova a trecut prin transformări economice și instituționale profunde, marcate de numeroase crize, dar și de reforme și progrese importante. Deși ritmul convergenței economice cu Uniunea Europeană rămâne moderat, economia și-a consolidat capacitatea de adaptare, și-a reorientat relațiile economice către piața europeană și a creat premise mai solide pentru dezvoltarea pe termen lung. În acest context, procesul de aderare la Uniunea Europeană reprezintă cea mai importantă oportunitate pentru accelerarea modernizării și creșterea competitivității economiei naționale.

Estimări realizate în baza datelor:

BANCA MONDIALĂ. *Date deschise ale Băncii Mondiale*. Baza de date. 2026. Disponibil: <https://data.worldbank.org> [accesat 2026-07-21].

BIROUL NAȚIONAL DE STATISTICĂ AL REPUBLICII MOLDOVA. *Statistica economică. Comerțul exterior pe indicatori, grupe de țări și ani*. Tabelul ext010100 extras 23.07.2026. 2026. Disponibil: https://statbank.statistica.md/PxWeb/pxweb/ro/40%20Statistica%20economica/40%20Statistica%20economica_21%20EXT/?rxid=a82a5339-e927-4a0f-9095-872defa3197d [accesat 2026-07-19].

EUROPEAN BANK FOR RECONSTRUCTION AND DEVELOPMENT. *Transition Report 2004: Infrastructure*. 2004, pp. 4-6. ISBN 1-898802-25-4, ISSN 1356-3424. Disponibil: https://www.ebrd.com/content/dam/ebd_dxp/assets/pdfs/office-of-the-chief-economist/transition-report-archive/transition-report-2004/Transition-Report-2004-Infrastructure-English.pdf [accesat 2026-07-11].

Sintetizat în baza lucrărilor:

CLICHICI, Dorina; Angela TIMUȘ; Tatiana COVALSCHI; Nicu ȘARGU și Corina CHIRONACHI. *Provocări și politici economice în cadrul procesului de integrare europeană a Republicii Moldova*. Institutul Național de Cercetări Economice, Academia de Studii Economice din Moldova, Institutul de Economie Mondială, Academia Română. Chișinău: SEP ASEM, 2026. 245 p. Disponibil: <https://doi.org/10.36004/nier.ccd.2026.ieurm>

CLICHICI, Dorina and Angela TIMUS. Republic of Moldova's Economic Restructuring And Growth Amidst European Integration Process. *Global Economic Observer*. 2025, vol. 13, no. 2, pp. 57-64. Disponibil: https://www.globeco.ro/wp-content/uploads/vol/split/vol_13_no_2/geo_2025_vol13_no2_art_006.pdf

²² POPA, Viorica and Cristina UNGUR. The resilience of the financial sector in strengthening economic resilience: The Case of the Republic of Moldova. Chapter 1. In: ȘARGU, Lilia (coordonator); Viorica POPA; Cristina UNGUR; Olga TIMOFEI; Dumitru STRATAN; Tatiana GUTIU; Nicu ȘARGU; Gabriela IGNAT; Ioan PRIGOREANU; Violeta BALAZS PETRA; Luca FLORIN-ALEXANDRU and Daniel Costel GALEȘ. *Resilience Approaches and Mechanisms for Sustainable Perspectives*. Plovdiv: ANIS Publishing Complex, 2026, pp. 8-92. Disponibil: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19699335>

- DUCA, Gheorghe și Alexandru STRATAN. Economia Republicii Moldova la 25 ani: căutări, erori și eșecuri. In: *25 de ani de reformă economică în Republica Moldova: prin inovare și competitivitate spre progres economic*: conferința științifică internațională: culegere de articole selectiv, 23-24 septembrie 2016, Chișinău. Chișinău, 2016, vol. 1, pp. 8-22. Disponibil: <https://rses.ince.md/handle/123456789/1141>
- FALA, Victoria. Măsurarea dezechilibrelor macroeconomice externe și a competitivității în Republica Moldova. *Akados*. 2024, nr. 2(73), pp. 106-114. Disponibil: <https://doi.org/10.52673/18570461.24.2-73.11>
- POPA, Viorica and Cristina UNGUR. The Resilience of the Financial Sector in Strengthening Economic Resilience: The Case of the Republic of Moldova. Chapter 1. In: ȘARGU, Lilia (coordonator); Viorica POPA; Cristina UNGUR; Olga TIMOFEI; Dumitru STRATAN; Tatiana GUTIU; Nicu ȘARGU; Gabriela IGNAT; Ioan PRIGOREANU; Violeta BALAZS PETRA; Luca FLORIN-ALEXANDRU and Daniel Costel GALEȘ. *Resilience Approaches and Mechanisms for Sustainable Perspectives*. Plovdiv: ANIS Publishing Complex, 2026, pp. 8-92. ISBN 978-619-7774-38-2, ISBN 978-619-7774-39-9 PDF. Disponibil: <https://doi.org/10.5281/zenodo.19699335>
- POPA, V. Sustenabilitatea finanțelor publice în Republica Moldova în contextul rezilienței economice. *Revista Economia Contemporană*. 2026, 11(1), pp. 85–93. Disponibil: http://www.revec.ro/images/images_site/articole/article_6f3229a830a73cdb7839027a74d08571.pdf
- PROHNIȚCHI, V., & LUPUSOR, A. *Opțiuni privind valorificarea remitențelor și economiilor emigranților pentru dezvoltarea Republicii Moldova*. Chișinău, 2013. Disponibil: https://old.brd.gov.md/sites/default/files/document/attachments/studiul_privind_optiunile_remitentelor_in_republica_moldova_rom.pdf
- STRATAN, Alexandru and Victoria FALA. Competitiveness and the Role of Science. In: *Creșterea Economică în Condițiile Globalizării = Economic Growth in the Conditions of Globalization*: conferința internațională științifico-practică, ediția a 15-a, 15-16 octombrie 2021. Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău: INCE, 2022, vol. 1, pp. 11-18. Disponibil: <https://rses.ince.md/handle/123456789/1562>
- STRATAN, Alexandru; Marcel CHISTRUGA; Victoria CLIPA; Alexandru FALA and Viorica SEPTELICI. *Development and side effects of remittances in the CIS countries: the case of Republic of Moldova*. Carim east - consortium for applied research on international migration: CARIM-East Research Report 2013/25. Badia Fiesolana, 2013. 46 p. Disponibil: <https://rses.ince.md/handle/123456789/325>
- STRATAN, Alexandru; Eugenia LUCASENCO and Alexandru CEBAN. Moldovan Agrifood Trade Potential in the Framework of DCFTA - A Path towards EU Accession. *Annales Universitatis Apulensis. Series Oeconomica*. 2023, vol. 25, no. 2, pp. 132-144. Disponibil: https://newoeconomica.uab.ro/up/AUASO/articles/moldovan_agrifood_trade_potential_in_the_framework_of_dcfta_-_a_path_towards_eu_accession-article-663b14a15bcf1.pdf
- STRATAN, Alexandru; Zinovia TOACĂ și Victoria FALA. Progresele reformării economiei moldovenești în vederea asigurării tranziției sale la economia de piață. In: *Creșterea economică în condițiile globalizării = Economic growth in the conditions of globalization*: conferința internațională științifico-practică, ediția a 15-a, 15-16 octombrie 2021, Chișinău. Chișinău: INCE, 2022, vol. 1, pp. 160-174. Disponibil: <https://rses.ince.md/handle/123456789/1579>
- STRATAN, Alexandru and Victoria FALA. Technological Intensity of Moldovan Exports Upgrade Since The DCFTA Between Moldova And European Union Have Been Concluded. *Annales Universitatis Apulensi. Series Oeconomica*. 2022, vol. 1, no. 24, pp. 162-174. Disponibil: <https://doi.org/10.29302/oeconomica.2022.24.1.15>
- STRATAN, Alexandru; Angela TIMUȘ; Olga TIMOFEI (coordonatori); Ecaterina HEGHEA; Alexandru CEBAN; Olga TIMOFEI; Viorica POPA; Stela CIOBU; Tatiana IAȚIȘIN; Alexandra NOVAC; Tatiana COLESNICOVA; Mihai CIOBANU și Zinovia TOACĂ. *Tendințe în Economia Moldovei*. Academia de Studii Economice din Moldova, Institutul Național de Cercetări Economice. Chișinău, 2026, nr. 54 (sem. II, 2025). 80 p. Disponibil: https://conferinte.stiu.md/sites/default/files/evenimente/MET_54-2026-sem-II-2025.pdf
- TOACĂ, Zinovia. Economic Development of the Republic of Moldova Based on Remittances. *Revista Economică*. 2021, vol. 73, nr. 3, pp. 186-199. Disponibil: <http://oldeconomice.ulbsibiu.ro/revista.economica/archive/73310toaca.pdf>
- TOACĂ, Zinovia and Victoria FALA. FDI - Exports-GDP nexus in the Republic of Moldova. *Economia Contemporană*. 2022, vol. 7, nr. 4, pp. 193-204. Disponibil: https://ibn.idsi.md/vizualizare_articol/199558

TOACĂ, Zinaida, IATISIN, Tatiana, COLESNICOVA Tatiana. Evolution of Moldovan foreign trade in the context of european integration. *Cogito. Multidisciplinary Research Journal*. 2024, Vol. XVI, no. 4, pp. 154-175. Disponibil: https://cogito.ucdc.ro/COGITOno.4_pentru%20BT.pdf#page=154